

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
JEANA RICHARDA DE LA TOUR
přednesené dne 16. února 2023¹

Věc C-663/21

**Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl
za účasti
AA**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Verwaltungsgerichtshof (Správní soudní dvůr,
Rakousko)]

a

Věc C-8/22

XXX

proti

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Conseil d'État (Státní rada, Belgie)]

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Azylová politika – Směrnice 2011/95/EU – Normy týkající se podmínek udělení postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany – Článek 14 odst. 4 písm. b) – Odnětí postavení uprchlíka – Státní příslušník třetí země, který se dopustil zvláště závažného trestného činu – Nebezpečí pro společnost – Přezkum přiměřenosti – Důkazní břemeno – Směrnice 2008/115/ES – Navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí – Odložení vyhoštění – Vyhoštění považované za nezákonné z důvodu zásady nenavrácení – Nemožnost přijmout rozhodnutí o navrácení“

I. Úvod

1. Článek 14 odst. 4 a 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, jež mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany², stanoví,

¹ – Původní jazyk: francouzština.

² – Úř. věst. 2011, L 337, s. 9. Tato směrnice je přepracovaným zněním směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu tohoto postavení (Úř. věst. 2004, L 304, s. 12, jakož i opravy Úř. věst. 2005, L 204, s. 24, a Úř. věst. 2011, L 278, s. 13).

vedle důvodů pro ukončení (článek 11) a vyloučení (článek 12), že členské státy mohou odejmout postavení uprchlíka, nebo mohou odmítnout tento status přiznat v případě nebezpečí pro svou bezpečnost nebo pro svou společnost.

2. Existence této možnosti vyplývající z přání členských států získat politický nástroj vůči uprchlíkům, kteří představují nebezpečí pro jejich bezpečnost nebo jejich společnost, kteří ale nemohou být navraceni zpět, byla předmětem kritiky, když bylo namítáno, že není slučitelná s důvody pro vyloučení a ukončení, které jsou upraveny v článku 1, částech C až F úmluvy o právním postavení uprchlíků³, ve znění protokolu o právním postavení uprchlíků⁴ (dále jen „Ženevská úmluva“).

3. Ve svém rozsudku ze dne 14. května 2019, M a další (Odnětí postavení uprchlíka)⁵, však Soudní dvůr neshledal nic, co by mohlo ovlivnit platnost čl. 14 odst. 4 až 6 směrnice 2011/95 s ohledem na čl. 78 odst. 1 SFEU a článek 18 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“). Aby došel k tomuto rozhodnutí, měl Soudní dvůr zejména za to, že čl. 14 odst. 4 a 5 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že v kontextu systému zavedeného uvedenou směrnicí nemá odnětí postavení uprchlíka nebo nepřiznání tohoto postavení za následek, že dotyčný státní příslušník třetí země nebo dotyčná osoba bez státní příslušnosti splňující podmínky uvedené v čl. 2 písm. d) téže směrnice ve spojení s ustanoveními kapitoly III této směrnice přestane být uprchlíkem ve smyslu tohoto čl. 2 písm. d) a článku 1 části A Ženevské úmluvy⁶.

4. V návaznosti na rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) vyzývají nyní uvedené žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudní dvůr, aby upřesnil podmínky, za kterých mohou členské státy postavení uprchlíka odejmout.

5. Uvedené žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se konkrétně týkají výkladu čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, jakož i článků 5, 6, 8 a 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí⁷.

6. Co se týče věci C-663/21, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v rámci sporu mezi AA, státním příslušníkem třetí země, a Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Spolkový cizinecký a azylový úřad, Rakousko, dále jen „Úřad“), ohledně rozhodnutí tohoto Úřadu, kterým dotyčnému odejmul postavení uprchlíka, odmítl mu přiznat status doplňkové ochrany nebo vydat pobytové povolení z důvodů hodných zřetele, rozhodl o jeho navrácení a zákazu pobytu, stanovil lhůtu na dobrovolné opuštění území a prohlásil, že jeho vyhoštění není dovoleno.

7. Pokud jde o věc C-8/22, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v rámci sporu mezi XXX, státním příslušníkem třetí země, a Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Generální komisař pro uprchlíky a osoby bez státní příslušnosti, Belgie, dále jen „Generální komisař“), ohledně rozhodnutí Generálního komisaře, kterým dotyčnému odejmul postavení uprchlíka.

³ – Podepsaná v Ženevě dne 28. července 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, s. 150, č. 2545 (1954)] a účinná od 22. dubna 1954.

⁴ – Uzavřený v New Yorku dne 31. ledna 1967 a účinný ode dne 4. října 1967. Viz Janku, L., „(In)Compatibility of Article 14 (4) and (6) of the Qualification Directive with the 1951 Refugee Convention“, přednáška pronesená při příležitosti Nordic Asylum Law Seminar, který se konal dne 29. a 30. května 2017, k dispozici na této internetové adrese: http://mhi.hi.is/sites/mhi.hi.is/files/nalsfiles/4/nals_paper_janku.pdf.

⁵ – C-391/16, C-77/17 a C-78/17, dále jen „rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka)“, EU:C:2019:403.

⁶ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 97).

⁷ – Úř. věst. 2008, L 348, s. 98.

8. Otázky, jež položily Verwaltungsgerichtshof (Správní soudní dvůr, Rakousko) (věc C-663/21) a Conseil d'État (Státní rada, Belgie) (věc C-8/22) jsou komplementární a částečně se překrývají, proto je v tomto stanovisku přezkoumám společně. Tyto otázky vyzývají především k tomu, aby Soudní dvůr upřesnil podmínky, kterým podléhá odnětí postavení uprchlíka podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95.

9. Toto ustanovení stanoví, že „[č]lenské státy mohou odejmout, ukončit nebo zamítnout prodloužení platnosti postavení přiznaného uprchlíkovi vládním, správním, soudním nebo kvazisoudním orgánem, jestliže [...] jako osoba odsouzená pravomocným rozsudkem za zvlášť závažný trestný čin představuje nebezpečí pro společnost dotyčného členského státu“.

10. Tento důvod pro odnětí postavení uprchlíka je přímo inspirován zněním čl. 33 odst. 2 Ženevské úmluvy, z něhož vyplývá, že zásady nenavracení se nemůže dovolávat uprchlík, „který poté, co byl usvědčen konečným rozsudkem ze zvlášť těžkého trestného činu, představuje nebezpečí pro společnost [této země]“. Tatáž výjimka ze zásady nenavracení se nachází v čl. 21 odst. 2 směrnice 2011/95⁸.

11. V tomto stanovisku budu nejprve hájit výklad, podle něhož čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 stanoví dvě kumulativní podmínky pro možnost členského státu odejmout postavení uprchlíka. V tomto ohledu vysvětlím, proč se domnívám, že existence konečného odsouzení za zvlášť závažný trestný čin představuje podmínku nutnou, ale nikoli dostačující k tomu, aby členský stát mohl toto postavení odejmout.

12. Dále uvedu důvody, proč se domnívám, že nebezpečí, které představuje odsouzená osoba v okamžiku přijetí rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka, musí být skutečné, aktuální a dostatečně závažné pro společnost dotyčného členského státu.

13. Nakonec upřesním, že rozhodnutí odejmout postavení uprchlíka musí podle mého názoru dodržovat zásadu proporcionality a v širším smyslu základní práva dotyčné osoby, jak jsou zaručena Listinou.

14. Věc C-663/21 nastoluje další problém, který se týká výkladu směrnice 2008/115. V podstatě je zde položena otázka, zda rozhodnutí o navracení musí být přijato, jestliže dotyčný státní příslušník třetí země nemůže být navrácen do své země původu. Vyjdu z nejnovější judikatury Soudního dvora, kterému navrhu, aby na tuto otázku odpověděl záporně.

II. Skutkové okolnosti sporů v původních řízeních a předběžné otázky

A. Věc C-663/21

15. AA vstoupil protiprávně do Rakouska dne 10. prosince 2014 a téhož dne podal žádost o mezinárodní ochranu. Rozhodnutím Úřadu ze dne 22. prosince 2015 mu bylo přiznáno postavení uprchlíka.

16. Dne 22. března 2018 byl AA odsouzen k trestu odnětí svobody v délce jednoho roku a tří měsíců, jakož i k peněžitému trestu ve výši 180 denních sazeb, za trestné činy nebezpečného vyhrožování, poškozování cizí věci a nedovoleného zacházení s omamnými látkami, jakož

⁸ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 93).

i obchodování s návykovými látkami. Dne 14. ledna 2019 byl AA odsouzen k trestu odnětí svobody v délce tří měsíců za trestné činy ublížení na zdraví a nebezpečné vyhrožování. Dne 11. března 2019 byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce šesti měsíců za trestné činy ublížení na zdraví ve stadiu pokusu a nebezpečného vyhrožování. Výkon všech těchto trestů odnětí svobody byl podmíněně odložen.

17. Dne 13. srpna 2019 byl AA odsouzen k zaplacení peněžitého trestu za agresivní jednání vůči orgánu veřejné kontroly.

18. Úřad rozhodl dne 24. září 2019 odejmout AA postavení uprchlíka a rozhodl, že mu nepřízná status osoby požívající doplňkové ochrany nebo mu nevydá povolení k pobytu z důvodů hodných zřetele. Úřad rovněž prohlásil, že vůči AA vydá rozhodnutí o navrácení spojené se zákazem vstupu na území a určí lhůtu na dobrovolné opuštění území, přičemž zároveň uvedl, že vyhoštění do Sýrie není dovoleno.

19. AA podal proti rozhodnutí Úřadu ze dne 24. září 2019 opravný prostředek k Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud, Rakousko). Následně prohlásil, že bere tento opravný prostředek zpět, pokud jde o část výroku tohoto rozhodnutí, která konstatuje nezákonnost jeho vyhoštění.

20. Ve dnech 16. června a 8. října 2020 byl AA odsouzen k trestům odnětí svobody v délce čtyř a šesti měsíců, aniž by došlo ke zrušení odkladů dříve vynesených podmíněných trestů.

21. Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) rozsudkem ze dne 28. května 2021 rozhodnutí Úřadu ze dne 24. září 2019 zrušil. Tento soud uvedl, že aby mohlo být postavení uprchlíka odejmuto, musí být splněny čtyři podmínky, a sice uprchlík musí spáchat zvlášť závažný trestný čin, musí za něj být pravomocně odsouzen, musí být nebezpečný pro společnost a veřejný zájem na ukončení pobytu musí převyšovat zájem cizince na pokračující ochraně státu, který azyl poskytuje.

22. Uvedený soud konstatoval, že AA splňuje tři první podmínky, ale měl za to, pokud jde o čtvrtou podmínku, že je třeba zvážit zájmy Rakouské republiky a AA s přihlédnutím k rozsahu a povaze opatření, která by mu hrozila v případě odnětí mezinárodní ochrany. Vzhledem k tomu, že AA by však byl v případě navrácení do své země původu vystaven riziku mučení nebo smrti, Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) měl za to, že jeho zájmy převažují nad zájmy Rakouské republiky a status uprchlíka mu nesmí být odejmut.

23. Úřad podal proti tomuto rozsudku opravný prostředek „*Revision*“ k Verwaltungsgerichtshof (Správní soudní dvůr).

24. Na podporu svého opravného prostředku Úřad tvrdí, že judikatura Verwaltungsgerichtshof (Správní soudní dvůr) týkající se výše uvedené čtvrté podmínky byla vypracována v kontextu, který není srovnatelný se stavem platným v současnosti. Vyhoštění do státu původu již totiž od nynějška není dovoleno, pokud hrozí, že dotyčná osoba bude vystavena takovým důsledkům, jež by vedly k porušení článku 2 nebo 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁹. Zvážení jednotlivých zájmů, které v projednávaném případě provedl Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud), není tudíž nezbytné, jelikož tato osoba

⁹ – Podepsaná v Římě dne 4. listopadu 1950.

požívá ochrany před vyhoštěním vyplývající z rozhodnutí, které konstatuje nemožnost navrácení. Podle Úřadu takové zvážení může navíc způsobit újmu na důvěryhodnosti systému ochrany, který stanoví unijní právo v souladu se Ženevskou úmluvou.

25. S ohledem na argumenty předložené Úřadem si předkládající soud klade otázku ohledně nezbytnosti provést za účelem použití čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 zvážení jednotlivých zastoupených zájmů poté, co bylo rozhodnuto, že dotyčná osoba byla pravomocně odsouzena za spáchání zvláště závažného trestného činu a představuje nebezpečí pro společnost. Předkládající soud zejména uvádí, opíraje se o argumentaci, kterou před ním Úřad provedl¹⁰, že takové zvážení by nemuselo být provedeno s odůvodněním, že čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice 2011/95 má za cíl odejmout postavení uprchlíka osobám, které se ukázaly nehodnými pro zachování tohoto statusu z důvodu své rozsáhlé trestné činnosti a z důvodu nebezpečí, které tudíž představují pro společnost.

26. Tento soud mimoto uvádí, že v každém případě odnětí postavení uprchlíka neumožňuje zohlednit nezbytnost předcházet nebezpečí, které představuje osoba, která spáchala rozsáhlou trestnou činnost, jestliže její vyhoštění je z důvodu zákazu navrácení shledáno protiprávním.

27. Předkládající soud na základě právní nauky a prohlášení Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO) uvádí, že existují rozdílné pohledy, pokud jde o nezbytnost provést zvážení zájmů mezi nebezpečím pro společnost, které dotyčný státní příslušník třetí země představuje, a riziky, která této osobě hrozí v případě navrácení do země původu. Tento soud rovněž zdůrazňuje, že rakouská judikatura se v tomto bodě jeví v rámci Evropské unie osamocená a tato judikatura může vést k nemožnosti zbavit uvedeného státního příslušníka jeho statusu uprchlíka.

28. Uvedený soud dále podotýká, že rakouské právo stanoví, že v případech, kdy byla mezinárodní ochrana odejmuta, ale vyhoštění do země původu je protiprávní, musí být rozhodnutí o navrácení případně spojené se zákazem vstupu na území přijato. Pobyť dotyčného státního příslušníka třetí země v Rakousku je tedy tolerován, dokud jeho vyhoštění zůstává nemožné, aniž je zároveň oprávněný.

29. Taková praxe může být nahlížena jako neslučitelná se směrnicí 2008/115 zejména z toho důvodu, že vyžaduje přijetí rozhodnutí o navrácení zbavené na neurčitou dobu jakékoli efektivity, protože vyhoštění dotyčného státního příslušníka třetí země se považuje za protiprávní až do případného přijetí opačného rozhodnutí, které prohlásí vyhoštění za oprávněné. V této souvislosti se předkládající soud táže zejména na význam rozsudku ze dne 3. června 2021, Westerwaldkreis¹¹.

30. Za těchto okolností rozhodl Verwaltungsgerichtshof (Správní soudní dvůr) přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí se při posuzování, zda je status osoby, která má právo na azyl, který byl předtím uprchlíkovi přiznán příslušným orgánem, možné zrušit z důvodu uvedeného v čl. 14 odst. 4 písm. b) [směrnice 2011/95/EU], zvažovat zájmy jako samostatné kritérium, které pro odnětí statusu vyžaduje, aby veřejný zájem na navrácení převyšoval zájmy uprchlíka na pokračující

¹⁰ – Úřad zejména odkazuje na rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, B a D (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661). Soudní dvůr v tomto rozsudku rozhodl zaprvé, že vyloučení z postavení uprchlíka podle čl. 12 odst. 2 písm. b) nebo c) směrnice 2004/83 není podmíněno skutečností, že dotyčná osoba představuje současné nebezpečí pro hostitelský členský stát (bod 105) a zadruhé, že takové vyloučení není podmíněno přezkumem přiměřenosti ve vztahu k projednávané věci (bod 111).

¹¹ – C-546/19, EU:C:2021:432.

ochraně státu, který ji poskytuje, přičemž se porovnává odsouzeníhodnost trestného činu a potenciální nebezpečnost pro společnost s ochranou zájmů cizince, přičemž se bere v potaz rozsah a povaha opatření, která mu hrozí?

- 2) Brání ustanovení směrnice [2008/115/ES], zejména pak články 5, 6, 8 a 9, vnitrostátní právní úpravě, podle níž státní příslušník třetí země, kterému bylo odňato jeho právo pobytu jako uprchlíka zrušením statusu osoby, která má právo na azyl, musí být předmětem rozhodnutí o navrácení, i když se do okamžiku přijetí tohoto rozhodnutí prokáže, že vyhoštění je z důvodu zákazu navrácení na neurčitou dobu nemožné, a je to i právoplatně konstatováno?“

31. Rakouská, belgická, česká, německá a nizozemská vláda, jakož i Evropská komise předložily písemná vyjádření.

B. Věc C-8/22

32. Rozhodnutím Generálního komisaře ze dne 23. února 2007 bylo XXX přiznáno postavení uprchlíka.

33. Rozsudkem ze dne 20. prosince 2010 odsoudil Cour d'assises de Bruxelles (Porotní soud v Bruselu, Belgie) XXX k trestu odnětí svobody na 25 let¹².

34. Rozhodnutím ze dne 4. května 2016 mu Generální komisař odejmul postavení uprchlíka.

35. XXX podal proti tomuto rozhodnutí žalobu ke Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké spory, Belgie).

36. Tento soud rozsudkem ze dne 26. srpna 2019 uvedenou žalobu zamítl, když měl za to, že nebezpečí, které XXX představuje pro společnost, vyplývá z jeho odsouzení za zvláště závažný trestný čin. V tomto kontextu nepřislušelo Generálnímu komisaři prokazovat, že XXX představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné nebezpečí pro společnost. Je spíše věcí XXX, aby prokázal, že již nebezpečí pro společnost nepředstavuje.

37. Dne 26. září 2019 podal XXX proti tomuto rozsudku kasační opravný prostředek ke Conseil d'État (Státní rada).

38. Na podporu svého kasačního opravného prostředku tvrdí, že je úkolem Generálního komisaře prokázat existenci skutečného, aktuálního a dostatečně závažného nebezpečí pro společnost, a je nezbytné provést přezkum přiměřenosti pro určení toho, zda nebezpečí, které představuje, odůvodňuje odnětí jeho postavení uprchlíka.

¹² – Ačkoli předkládací rozhodnutí obsahuje jen velmi málo informací, pokud jde o skutkové okolnosti dotčené v původním řízení, belgická vláda uvádí, že XXX byl v zásadě odsouzen za loupež spáchanou ve spolupachatelství a úmyslné zabití.

39. Za těchto okolností se Conseil d'État (Státní rada) rozhodla přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Má být čl. 14 odst. 4 písm. b) [směrnice 2011/95/EU] vykládán v tom smyslu, že stanoví, že nebezpečí pro společnost je dáno již samotnou skutečností, že osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, byla pravomocným rozsudkem odsouzena za zvlášť závažný trestný čin, nebo musí být vykládán v tom smyslu, že stanoví, že samotné odsouzení pravomocným rozsudkem za zvlášť závažný trestný čin není dostačující k prokázání existence nebezpečí pro společnost?
- 2) Pokud samotné odsouzení pravomocným rozsudkem za zvlášť závažný trestný čin není dostačující k prokázání existence nebezpečí pro společnost, musí být čl. 14 odst. 4 písm. b) [směrnice 2011/95/EU] vykládán v tom smyslu, že vyžaduje, aby členský stát prokázal, že navrhovatel po svém odsouzení nadále představuje nebezpečí pro společnost? Musí členský stát prokázat, že toto nebezpečí je skutečné a aktuální, nebo je dostačující existence potenciálního nebezpečí? Musí být čl. 14 odst. 4 písm. b) [této směrnice] vykládán samostatně nebo ve spojení se zásadou proporcionality, vykládán v tom smyslu, že umožňuje odnětí postavení uprchlíka pouze v případě, že je toto odnětí přiměřené a nebezpečí, které představuje osoba, již bylo toto postavení přiznáno, je natolik závažné, aby odůvodňovalo toto odnětí?
- 3) Pokud členský stát nemusí prokázat, že navrhovatel po svém odsouzení nadále představuje nebezpečí pro společnost a toto nebezpečí je skutečné, aktuální a dostatečně závažné, aby odůvodňovalo odnětí postavení uprchlíka, musí být čl. 14 odst. 4 písm. b) [směrnice 2011/95/EU] vykládán v tom smyslu, že z něj vyplývá, že nebezpečí pro společnost je v zásadě dáno tím, že osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, byla pravomocným rozsudkem odsouzena za zvlášť závažný trestný čin, avšak že tato osoba může prokázat, že takové nebezpečí nepředstavuje nebo již nepředstavuje?“

40. XXX, belgická a nizozemská vláda, jakož i Komise předložili písemná vyjádření.

41. Během společného jednání k oběma věcem, které se konalo dne 10. listopadu 2022, XXX, belgická a nizozemská vláda, jakož i Komise přednesli svá ústní vyjádření a odpověděli na ústní otázky, které jim položil Soudní dvůr.

III. Analýza

A. K výkladu čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95

42. Co se týče výkladu čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, právní rozprava se v projednávaných věcech týká několika bodů.

43. Zaprvé je třeba mít za to, že toto ustanovení upravuje dvě kumulativní podmínky, aby členský stát mohl odejmout postavení uprchlíka, a sice existenci pravomocného odsouzení za zvlášť závažný trestný čin a prokázání toho, že osoba, na niž se toto odsouzení vztahuje, představuje nebezpečí pro společnost tohoto členského státu?

44. Zadruhé, pokud odpověď na tuto první otázku bude kladná, jaké mají být charakteristické rysy tohoto nebezpečí pro společnost? Především, musí členský stát prokázat, že dotyčný státní příslušník třetí země od svého odsouzení stále představuje nebezpečí pro společnost? Mimoto, obdobně jak Soudní dvůr rozhodl ohledně jiných pravidel unijního práva, musí se jednat o nebezpečí skutečné, aktuální a dostatečně závažné?

45. Zatřetí je rozhodnutí členského státu odejmout postavení uprchlíka podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 podmíněno dodržováním zásady proporcionality? Pokud ano, jaké parametry je třeba při zvažování zohlednit? Především, musí příslušný orgán vážit mezi zájmem hostitelského členského státu na ochranu své společnosti a zájmem dotyčného státního příslušníka třetí země na zachování ochrany v tomto členském státě?

46. Předtím než přezkoumám tyto jednotlivé body, provedu několik předběžných úvah ohledně podmínky týkající se konečného odsouzení za zvlášť závažný trestný čin.

1. Předběžné úvahy ohledně podmínky týkající se konečného odsouzení za zvlášť závažný trestný čin

47. Podotýkám, že žádná z otázek položených předkládajícími soudy se netýká toho, co znamená, že dotyčný státní příslušník třetí země musí být „pravomocně odsouzen za zvlášť závažný trestný čin“. Naproti tomu je tato otázka přímo položena ve věci *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (C-402/22)*, kterou v současné době projednává Soudní dvůr na základě žádosti Raad van State (Státní rada, Nizozemsko). Jelikož tato věc tak poskytne vhodný rámec pro vymezení této podmínky¹³, omezím se zde na následující úvahy, které vyplývají z rozdílu mezi odsuzujícími rozsudky, jak byly vyneseny v projednávaných věcech.

48. Věc C-663/21 se týká státního příslušníka třetího státu, jemuž bylo odejmuto postavení uprchlíka poté, co byl odsouzen k několika podmíněným trestům odnětí svobody za různé přečiny. Pokud jde o věc C-8/22, ta se týká státního příslušníka třetího státu, jemuž bylo odejmuto postavení uprchlíka poté, co byl odsouzen na 25 let odnětí svobody nepodmíněně za spáchání různých trestných činů včetně úmyslného zabití.

49. Intuitivně a s výhradou prohloubení definice pojmu „odsouzení za zvlášť závažný trestný čin“ se zdá, že odsouzení k trestu odnětí svobody o takové délce a za takový trestný čin, jako je délka trestu a trestný čin ve věci C-8/22, naplňuje tuto definici, nebo přinejmenším zjevně není mimo její působnost.

50. Naproti tomu ve věci C-663/21 je možné se ptát, zda několik odsouzení k podmíněným trestům odnětí svobody za trestné činy, z nichž žádný, pokud by byl posuzován samostatně, by nemohl být kvalifikován jako „zvlášť závažný trestný čin“, splňuje podmínku stanovenou v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95. To vyvolává zejména otázku, zda kumulovaný účinek několika trestných činů umožňuje dosažení stupně zvláštní závažnosti, kterou toto ustanovení vyžaduje.

51. Nebudu zde rozhodovat o těchto otázkách, které nebyly předmětem rozpravy v rámci projednávaných věcí, a omezím se na to, že upozorním předkládající soudy na skutečnost, že nebudou moci pominout, až budou vyvozovat důsledky z odpovědí, které Soudní dvůr poskytne

¹³ – Bude se jednat zejména o určení, zda požadavky a parametry, které je třeba zohlednit, aby bylo možné dojít k závěru, že osoba spáchala „vážený zločin“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95, jsou rovněž relevantní pro rozhodnutí, zda osoba spáchala „zvlášť závažný trestný čin“ ve smyslu čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice. K výkladu čl. 17 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95 viz rozsudek ze dne 13. září 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713).

na jejich otázky, předběžné ověření existence či neexistence odsouzení za „zvlášť závažný trestný čin“ ve smyslu čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95. Jedná se zde totiž o nezbytnou podmínku pro uplatnění možnosti odejmout postavení uprchlíka, již toto ustanovení poskytuje.

52. Jedná se však o podmínku dostačující pro uplatnění této možnosti odnětí? Odpověď na tuto otázku vyžaduje pro použití čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 upřesnit vztah mezi konečným odsouzením za zvlášť závažný trestný čin a existencí nebezpečí pro společnost, aby z toho bylo možné vyvodit, zda se jedná či nejedná o kumulativní podmínky.

2. Ke vztahu mezi konečným odsouzením za zvlášť závažný trestný čin a existencí nebezpečí pro společnost

53. Podstatou první a třetí otázky předkládajícího soudu ve věci C-8/22 je, zda čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že důvod pro odnětí postavení uprchlíka stanovený tímto ustanovením může být uplatněn, jestliže je prokázáno, že dotyčná osoba byla pravomocně odsouzena za zvlášť závažný trestný čin, aniž by bylo nezbytné ověřit, jakožto rozdílnou podmínku, zda tato osoba představuje nebezpečí pro společnost členského státu, kde se nachází.

54. Tyto otázky vyžadují určení toho, zda vztah mezi těmito dvěma prvky, kterými jsou zaprvé pravomocné odsouzení za zvlášť závažný trestný čin a zadruhé existence nebezpečí pro společnost dotyčného členského státu, představuje vztah automatické příčinné souvislosti v tom smyslu, že první prvek nutně implikuje druhý prvek, nebo zda se jedná o dva prvky, které sice jsou vzájemně propojené, ale každý z nich musí být předmětem samostatného prokazování.

55. Jinak řečeno, je nutné domnívat se, že čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 určuje jedinou podmínku pro odnětí postavení uprchlíka, a sice že nebezpečí pro společnost vyplývá ze samotné skutečnosti, že osoba požívající postavení uprchlíka byla pravomocně odsouzena za zvlášť závažný trestný čin? Nebo je nutné domnívat se, že toto ustanovení určuje dvě podmínky pro toto odnětí v tomto smyslu, že vedle existence pravomocného odsouzení za zvlášť závažný trestný čin, musí členský stát prokázat, že uprchlík představuje nebezpečí pro společnost?

56. Zdá se, že ohledně tohoto bodu panují mezi členskými státy neshody. Některé se domnívají, že odsouzení za zvlášť závažný trestný čin je v každém případě dostačující k tomu, aby bylo možné považovat dotčenou osobu za nebezpečí pro společnost. Jiné se domnívají, že je třeba rovněž prokázat existenci takového nebezpečí, jakožto rozdílnou podmínku¹⁴.

57. Stejně jako Komise jsem toho názoru, že i když konečné odsouzení za zvlášť závažný trestný čin představuje nutnou podmínku pro možnost odejmout postavení uprchlíka podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, nejedná se však o podmínku dostačující¹⁵. V tomto ohledu je třeba rovněž ověřit a prokázat, zda dotyčná osoba představuje nebezpečí pro společnost členského státu, kde se nachází. Toto ustanovení stanoví dvě sice propojené podmínky, které jsou však rozdílné a musí být splněny kumulativně. Pravomocné odsouzení za zvlášť závažný trestný čin je

¹⁴ – Viz zejména zpráva Komise „Evaluation of the application of the recast Qualification Directive (2011/95/EU)“, 2019, s. 135, k dispozici na této internetové adrese:
<https://www.statewatch.org/media/documents/news/2019/feb/eu-ceas-qualification-directive-application-evaluation-1-19.pdf>.

¹⁵ – V tomto smyslu viz Kraft, I., „Article 14, Revocation of, ending of or refusal to renew refugee status“, in Hailbronner, K. a Thym, D., EU *Immigration and Asylum Law: A Commentary*, 2. vyd., C. H. Beck, Mnichov, 2016, s. 1225 až 1233, především s. 1231.

tedy podle uvedeného ustanovení zároveň podmínkou existence nebezpečí pro společnost a relevantní prvek pro posouzení tohoto nebezpečí. Toto odsouzení však nepředstavuje jediný prvek pro účely takového posouzení, jak vysvětlím dále.

58. Znění čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 svědčí podle mého názoru tomuto výkladu.

59. K tomu podotýkám, že ačkoli existují rozdíly mezi jednotlivými jazykovými zněními tohoto ustanovení¹⁶, je zde vyjádřena myšlenka, podle níž dotčená osoba nejen, že musí být odsouzena za zvlášť závažný trestný čin, ale rovněž musí být prokázáno, že existuje vztah mezi trestným činem, za který byla tato osoba odsouzena a nebezpečím, jež představuje. Uvedená osoba tak musí představovat nebezpečí z důvodu trestného činu, kterého se dopustila¹⁷.

60. Nebezpečí pro společnost, jež vyžaduje čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, tak není prokázáno, pokud vyplývá z obvinění, která se týkají trestných činů, jichž se dotčená osoba dopustila, nebo z jejího jednání obecně, jež však nevedly ke konečnému odsouzení za zvlášť závažný trestný čin.

61. Stejně jako Soudní dvůr rozhodl ohledně obdobného důvodu obsaženého v čl. 21 odst. 2 směrnice 2004/83, který umožňuje navrácení uprchlíka, je třeba mít za to, že čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 podmiňuje odnětí postavení uprchlíka přísnými podmínkami, neboť především pouze uprchlík, který byl pravomocně odsouzen za „zvlášť závažný trestný čin“, může být považován za osobu, jež představuje „nebezpečí pro společnost tohoto členského státu“¹⁸. Tyto přísné podmínky odpovídají závažným důsledkům, které vyplývají z odnětí postavení uprchlíka, a sice tomu, že dotyčné osobě již nebudou svědčit všechna práva a všechny výhody uvedené v kapitole VII této směrnice, neboť tato práva a tyto výhody jsou s tímto postavením spjaty¹⁹.

62. Existence vztahu mezi oběma prvky zmíněnými v čl. 14 odst. 4 písm. b) uvedené směrnice však podle mého názoru neznamená, že existence nebezpečí pro společnost by měla být ve všech případech automaticky vyvozována z odsouzení za zvlášť závažný trestný čin, neboť by to učinilo prokazování takového nebezpečí zbytečným.

63. Jakkoli jsou totiž jazykové verze a způsob, kterým vyjadřují vztah mezi konečným odsouzením za zvlášť závažný trestný čin a existencí nebezpečí pro společnost, rozdílné, okolnost, že znění tohoto ustanovení zmiňuje tyto dva prvky, mě vede k názoru, že unijní normotvůrce stanovil, že obě kumulativní podmínky musí být splněny, aby mohlo dojít k odnětí postavení uprchlíka.

¹⁶ – Viz například znění v německém, nizozemském a finském jazyce, která uvádějí, že dotčený uprchlík představuje nebezpečí pro společnost dotyčného členského státu, „protože“ byl pravomocně odsouzen za zvlášť závažný trestný čin.

¹⁷ – Viz zejména BEAA, *Analyse juridique, Fin de la protection internationale: articles 11, 14, 16 et 19 de la Directive Qualification (2011/95/UE)*, 2018, s. 53, k dispozici na této internetové adrese: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/ending-international-protection_fr.pdf.

¹⁸ – Viz rozsudek ze dne 24. června 2015, T. (C-373/13, dále jen „rozsudek T.“, EU:C:2015:413, bod 72).

¹⁹ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 99). Především použití čl. 14 odst. 4 nebo 5 směrnice 2011/95 má mimo jiné za následek, že dotyčná osoba ztratí povolení k pobytu, jež se podle článku 24 této směrnice váže k postavení uprchlíka ve smyslu uvedené směrnice (bod 103). Uprchlík, na něhož se vztahuje opatření přijaté na základě čl. 14 odst. 4 nebo 5 směrnice 2011/95, tak může být považován za osobu, která na území dotyčného členského státu nepobývá nebo již nepobývá zákonně (bod 104). Avšak jak výslovně stanoví čl. 14 odst. 6 této směrnice, tato osoba požívá či nadále požívá řady práv upravených Ženevskou úmluvou, což potvrzuje, že je či nadále je uprchlíkem zejména ve smyslu článku 1 části A Ženevské úmluvy, a to navzdory odnětí či nepřiznání postavení uprchlíka (bod 99).

Pokud by nebezpečí pro společnost nepředstavovalo samostatnou podmínku, tento normotvůrce by se logicky spokojil s umožněním odejmut postavení uprchlíka pouze na základě odsouzení za zvlášť závažný trestný čin²⁰.

64. Toto ostatně uvedený normotvůrce učinil, když například mezi důvody pro vyloučení postavení uprchlíka v čl. 12 odst. 2 písm. b) směrnice 2011/95 uvedl spáchání „vážného nepolitického zločinu“ a mezi důvody pro vyloučení z nároku na doplňkovou ochranu v čl. 17 odst. 1 písm. b) této směrnice uvedl spáchání „vážného zločinu“. Rovněž podotýkám, že mezi důvody pro vyloučení z možnosti získat doplňkovou ochranu představují vážné důvody domnívat se, že dotčená osoba „představuje nebezpečí pro společnost nebo pro bezpečnost členského státu, ve kterém se nachází“, oddělený a samostatný důvod.

65. Porovnáním s těmito ustanoveními vyvozují ze specifické formulace čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, že existence nebezpečí pro společnost automaticky a v každém případě nevyplývá z odsouzení za zvlášť závažný trestný čin, pokud se požadavek, že dotyčná osoba musí představovat nebezpečí pro společnost, nemá stát nadbytečným.

66. Na rozdíl od toho, co tvrdí belgická vláda, nemá výklad, který dává přednost existenci dvou kumulativních podmínek, za důsledek zbavení užitečného účinku dalšího důvodu pro odnětí postavení uprchlíka, jenž je uveden v čl. 14 odst. 4 písm. a) směrnice 2011/95, jestliže existují dostatečné důvody k tomu, aby byl považován za „nebezpečí pro bezpečnost členského státu, v němž se nachází“. Tento důvod má totiž podle mého názoru vlastní oblast působnosti v tom smyslu, že pokrývá zároveň vnitřní bezpečnost členského státu i jeho vnější bezpečnost. Tudíž, veřejná bezpečnost může být dotčena zásahem do funkčnosti základních institucí a veřejných služeb, jakož i přežití obyvatelstva, stejně jako nebezpečím vážného narušení vnějších vztahů nebo mírového soužití národů anebo zásahem do vojenských zájmů²¹. Takto chápané nebezpečí pro bezpečnost členského státu ve smyslu čl. 14 odst. 4 písm. a) směrnice 2011/95 se liší od nebezpečí pro společnost členského státu, které má na mysli čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice a vztahuje se spíše k ochraně veřejného pořádku dotčeného členského státu²².

67. Výklad spočívající v požadavku, aby se příslušný úřad pro odnětí postavení uprchlíka podle tohoto ustanovení neomezil na zohlednění předchozího odsouzení, je podle mého názoru posilován nutností uplatnit vzhledem k cíli směrnice 2011/95 restriktivní výklad uvedeného ustanovení.

²⁰ – Jak Komise správně uvedla, výslovný odkaz na nebezpečí pro společnost dotyčného členského státu ve znění čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 nesmí být považován za pouhou nadbytečnou poznámku, nýbrž za podmínku, která musí být rovněž splněna.

²¹ – Obdobně, pokud jde o čl. 24 odst. 1 směrnice 2004/83, viz rozsudek T. (bod 78 a citovaná judikatura). Zdá se mi rovněž relevantní zohlednit výklad, který byl učiněn ohledně pojmu „nebezpečí pro bezpečnost země“, kde se uprchlík nachází, ve smyslu čl. 33 odst. 2 Ženevské úmluvy. Toto ustanovení totiž bylo inspirací pro vypracování jak čl. 14 odst. 4 písm. a) směrnice 2011/95, tak článku 21 odst. 2 písm. a) této směrnice. Podle komentáře k této úmluvě, který byl vydán v roce 1996 Oddělením mezinárodní ochrany Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, (HCR), který je k dispozici na této internetové adrese: <https://www.unhcr.org/3d4ab5fb9.pdf>, „pojem ‚národní bezpečnost‘ nebo ‚bezpečnost státu‘ se uplatňuje u činů určité závažnosti, které přímo nebo nepřímo porušují ústavu (vládu), územní celistvost, nezávislost, nebo vnější bezpečnost dotyčného státu“ (volný překlad) (s. 140).

²² – I zde může výklad Ženevské úmluvy pomoci lépe pochopit pojem „nebezpečí pro společnost“ členského státu ve smyslu čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95. V tomto ohledu podotýkám, že z komentáře citovaného v předchozí poznámce pod čarou ohledně odpovídajícího pojmu „nebezpečí pro společnost“ členského státu, kde se uprchlík nachází, ve smyslu čl. 33 odst. 2 uvedené úmluvy vyplývá, že tento pojem je vymezen následovně: „nebezpečí pro pokojný život obyvatelstva ve svých četných aspektech. V tomto smyslu bude osoba považována za nebezpečí pro společnost, pokud ničí komunikační prostředky, vyhazuje do povětří nebo zapaluje obydlí nebo jiná zařízení, napadá nebo bije pokojné občany, dopouští se vloupání, loupeží, nebo únosů atd., zkrátka, jestliže narušuje nebo ohrožuje občanský život a především, pokud tak činí ve velkém měřítku, čímž se skutečně stává veřejnou hrozbou“ (volný překlad) (s. 143).

68. V souladu s tím, co je uvedeno v jejím bodě 12 odůvodnění, je totiž cílem této směrnice na jedné straně zajistit, aby členské státy používaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a na druhé straně zajistit minimální úroveň výhod poskytovaných uvedeným osobám ve všech členských státech.

69. Postavení uprchlíka musí být uděleno osobě, jestliže tato osoba splňuje minimální pravidla stanovená unijním právem. Podle článku 13 směrnice 2011/95 tak členské státy přiznávají postavení uprchlíka státním příslušníkům třetích zemí a osobám bez státní příslušnosti, jež splňují podmínky pro získání postavení uprchlíka v souladu s kapitolami II a III této směrnice.

70. Článek 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 přitom zavádí důvod pro odnětí postavení uprchlíka, který představuje výjimku z obecného pravidla stanoveného v článku 13 této směrnice a jehož účelem je omezit práva a výhody stanovené v kapitole VII uvedené směrnice. Tento důvod pro odnětí tedy musí být podle mého názoru vykládán restriktivně, což znamená, že ho lze použít pouze tehdy, jestliže příslušný orgán prokáže zaprvé, že dotyčný státní příslušník třetí země byl pravomocně odsouzen za zvláště závažný trestný čin a zadruhé, že tento státní příslušník představuje nebezpečí pro společnost členského státu, kde se nachází.

71. Takový výklad mi rovněž připadá slučitelný s výkladem čl. 33 odst. 2 Ženevské úmluvy, který zejména stanoví, že zásady nenavrácení se nemůže dovolávat uprchlík, „jenž poté, co byl usvědčen konečným rozsudkem ze zvláště těžkého trestného činu, představuje nebezpečí pro společnost [země, kde se nachází]“. V tomto ohledu podotýkám, že ačkoli toto ustanovení sleduje odlišný cíl, jelikož stanoví výjimky ze zásady nenavrácení, je nesporné, že bylo zdrojem pro stanovení důvodů pro odnětí postavení uprchlíka, které uvedl unijní normotvůrce v čl. 14 odst. 4 směrnice 2011/95. Zdá se mi tak vhodné zohlednit výklad čl. 33 odst. 2 uvedené úmluvy, jež představuje, jak vyplývá z bodů 4, 23 a 24 odůvodnění směrnice 2011/95 základní kámen mezinárodní právní úpravy ochrany uprchlíků²³.

72. Obecněji vzato, domnívám se, že jelikož podmínky stanovené v čl. 14 odst. 4 a 5 směrnice 2011/95, za kterých mohou členské státy přistoupit k odnětí nebo nepřiznání postavení uprchlíka, v podstatě odpovídají podmínkám, za kterých mohou členské státy přistoupit k navrácení uprchlíka podle čl. 21 odst. 2 této směrnice a čl. 33 odst. 2 Ženevské úmluvy, důvody uvedené v těchto ustanoveních by měly být vykládány stejným způsobem.

73. Jelikož se však zdá, že výklad čl. 33 odst. 2 Ženevské úmluvy dává přednost existenci dvou podmínek, kterými jsou zaprvé konečné odsouzení za zvláště závažný trestný čin a zadruhé existence nebezpečí pro společnost země, kde se se dotyčný uprchlík nachází²⁴, posiluje to mé přesvědčení, že příslušné důvody nacházející se jak v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, tak v čl. 21 odst. 2 písm. b) této směrnice, rovněž vyžadují splnění obou těchto kumulativních podmínek.

²³ – Viz zejména rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 81 a citovaná judikatura). Viz rovněž, pokud jde o nutnost vyložit ustanovení směrnice 2011/95 v souladu s Ženevskou úmluvou, rozsudek ze dne 13. září 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713, bod 41 a citovaná judikatura).

²⁴ – Viz „The refugee Convention, 1951: the Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr Paul Weis“, s. 246, k dispozici na této internetové adrese: <https://www.unhcr.org/protection/travaux/4ca34be29/refugee-convention-1951-travaux-preparatoires-analysed-commentary-dr-paul.html>.

74. Z předchozích poznatků podle mého názoru vyplývá, že čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že důvod pro odnětí postavení uprchlíka stanovený v tomto ustanovení může být uplatněn členským státem pouze tehdy, jestliže prokáže zaprvé, že dotyčná osoba byla pravomocně odsouzena za zvlášť závažný trestný čin, a zadruhé, že uvedená osoba představuje nebezpečí pro společnost tohoto členského státu.

75. Nyní je třeba upřesnit charakteristické rysy, jež musí takové nebezpečí splňovat.

3. *K charakteristickým rysům nebezpečí pro společnost*

76. Podstatou druhé otázky vznesené předkládajícím soudem ve věci C-8/22 je, zda čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že odnětí postavení uprchlíka na základě tohoto ustanovení je podmíněno existencí skutečného, aktuálního a dostatečně závažného nebezpečí pro společnost tohoto členského státu.

77. Svým dotazem na Soudní dvůr, zda nebezpečí pro společnost uvedené v čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice musí být skutečné, aktuální a dostatečně závažné, se tento soud táže, zda je namíste vztáhnout na toto ustanovení pravidlo, které zavedl Soudní dvůr ve své judikatuře týkající se hrozby pro veřejný pořádek.

78. Jde především o judikaturu, již Soudní dvůr zakotvil v oblasti volného pohybu osob pravidlo, podle něhož občan Unie, který využil svého práva na volný pohyb, může být považován za hrozbu pro veřejný pořádek pouze v případě, že jeho osobní chování představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti²⁵, což je pravidlo následně kodifikované v sekundárním právu²⁶. Toto pravidlo bylo rovněž použito v případech státních příslušníků třetích zemí, kteří nebyli rodinnými příslušníky občanů Unie. Tak bylo použito v několika případech vůči držitelům práv přiznaných dohodami o přidružení²⁷, poté do určité míry vůči dlouhodobě pobývajícím rezidentům²⁸, jakož i pro připuštění možnosti neposkytnout lhůtu k dobrovolnému opuštění území v řízení o navrácení²⁹, odejmout povolení pobytu, které bylo přiznáno uprchlíkovi³⁰, zajistit žadatele o azyl ve správním zařízení³¹, rozhodnout o zákazu vstupu na území vedle rozhodnutí o navrácení³², nebo pro odůvodnění výkonu zajištění ve věznici pro účely vyhoštění³³.

79. Naproti tomu pravidlo vyžadující existenci skutečného, aktuálního a dostatečně závažného ohrožení některého ze základních zájmů společnosti bylo vyloučeno v jiných případech, zejména tam, kde se jednalo o odmítnutí vydat studentská víza³⁴.

²⁵ – Viz zejména rozsudky ze dne 27. října 1977, Bouchereau (30/77, EU:C:1977:172, body 28 a 35), jakož i ze dne 19. ledna 1999, Calfa (C-348/96, EU:C:1999:6, body 24 a 25).

²⁶ – Článek 27 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úř. věst. 2004, L 158, s. 77).

²⁷ – Viz zejména rozsudky ze dne 10. února 2000, Nazli (C-340/97, EU:C:2000:77, body 57 a 58); ze dne 20. listopadu 2001, *a další (C-268/99, EU:C:2001:616, bod 59), a ze dne 8. prosince 2011, Ziebell (C-371/08, EU:C:2011:809, bod 82).

²⁸ – Viz rozsudek ze dne 7. prosince 2017, López Pastuzano (C-636/16, EU:C:2017:949, body 25 až 28).

²⁹ – Viz rozsudek ze dne 11. června 2015, Zh. a O. (C-554/13, EU:C:2015:377, bod 60).

³⁰ – Viz rozsudek T. (bod 79).

³¹ – Viz rozsudek ze dne 15. února 2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, bod 67).

³² – Viz rozsudek ze dne 16. ledna 2018, E (C-240/17, EU:C:2018:8, bod 49).

³³ – Viz rozsudek ze dne 2. července 2020, Stadt Frankfurt am Main (C-18/19, EU:C:2020:511, bod 45).

³⁴ – Viz rozsudek ze dne 4. dubna 2017, Fahimian (C-544/15, EU:C:2017:255, bod 40).

80. Mohlo tak být rozhodnuto, že jakýkoli odkaz unijního normotvůrce na pojem „ohrožení veřejného pořádku“ nemusí být nutně chápán jako referující výlučně k osobnímu chování, které představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti dotyčného členského státu, a že je nutné zohlednit znění dotčených ustanovení, jejich kontext a cíle, jež sleduje právní úprava, jejíž jsou součástí³⁵.

81. Z tohoto krátkého popisu judikatury Soudního dvora v oblasti ohrožení veřejného pořádku vyplývá, že tato judikatura volí řešení, která mohou být různá v závislosti na normách unijního práva, jež musí vyložit, s přihlédnutím pokaždé ke znění dotčených ustanovení, kontextu, do něhož jsou zasazeny a k cíli právní úpravy, jejíž jsou součástí. Jsem tak toho názoru, že charakteristické rysy nebezpečí pro společnost, které je uvedeno v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, musí být vymezeny s přihlédnutím ke zvláštní formulaci tohoto ustanovení, ke kontextu, do něhož je zasazeno, jakož i k cíli této směrnice. Rovněž se domnívám, že i když blízký vztah mezi dvěma typy nebezpečí, které představuje ohrožení veřejného pořádku členského státu na jedné straně a nebezpečí pro společnost tohoto členského státu na straně druhé, zajisté dovoluje porovnat kritéria, která umožňují kvalifikovat takové nebezpečí, nenahrazuje to však zvláštní přezkum čl. 14 odst. 4 písm. b) uvedené směrnice za pomoci doslovného, kontextuálního a účelového výkladu.

82. V tomto ohledu ze znění čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 vyplývá, že nebezpečí pro společnost, na které toto ustanovení odkazuje, musí být skutečné. Toto ustanovení totiž stanoví, že dotyčná osoba „představuje“ nebezpečí pro společnost členského státu, kde se nachází. Tudíž, jak správně uvádí Komise, požadavek, aby nebezpečí bylo skutečné, neznamená jistotu, že nastane i v budoucnu.

83. Kromě toho, kontext, do něhož je čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 zasazen, a užitečný účinek podmínky, podle níž dotyčná osoba představuje nebezpečí pro společnost, vyžadují podle mého názoru, aby se jednalo o aktuální nebezpečí.

84. Pokud jde o kontext, do něhož je toto ustanovení zasazeno, podotýkám, že Soudní dvůr již rozhodl, že podle systematiky směrnice 2004/83 je aktuální nebezpečí, které uprchlík případně představuje pro dotyčný členský stát, zohledněno nikoli v rámci jejího čl. 12 odst. 2, ale v rámci zaprvé jejího čl. 14 odst. 4 písm. a), podle něhož tento členský stát může odejmout postavení přiznané uprchlíkovi zejména tehdy, existují-li závažné důvody k tomu, aby byl považován za hrozbu pro bezpečnost tohoto členského státu, a zadruhé jejího čl. 21 odst. 2, který stanoví, že hostitelský členský stát může, jak povoluje rovněž čl. 33 odst. 2 Ženevské úmluvy, navrátit uprchlíka, existují-li závažné důvody pro to, aby byl považován za hrozbu pro bezpečnost nebo společnost tohoto členského státu³⁶.

³⁵ – Ohledně podmínek vstupu pro státní příslušníky třetích zemí podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex) (Úř. věst. 2016, L 77, s. 1), viz rozsudek ze dne 12. prosince 2019, E. P. (Hrozba pro veřejný pořádek) (C-380/18, EU:C:2019:1071, body 31 až 33), jakož i v oblasti sloučení rodiny rozsudek ze dne 12. prosince 2019, G. S. a V. G. (Hrozba pro veřejný pořádek) (C-381/18 a C-382/18, EU:C:2019:1072, body 54 a 55). V posledně uvedeném rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že čl. 6 odst. 1. a 2 směrnice Rady (ES) 2003/86 ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny (Úř. věst. 2003, L 251, s. 12; Zvl. vyd. 19/06, s. 224), nebrání tomu, aby příslušné orgány mohly z důvodů veřejného pořádku zamítnout žádost o vstup a pobyt podanou na základě této směrnice z důvodu odsouzení v trestním řízení během předchozího pobytu na území dotyčného členského státu a odejmout povolení k pobytu udělené na základě uvedené směrnice nebo zamítnout prodloužení jeho doby platnosti, jestliže byl žadatelem uložen dostatečně vysoký trest ve vztahu k délce pobytu, za předpokladu, že se tato praxe uplatní jen tehdy, jestliže je trestný čin, za nějž byl uložen trest v trestním řízení, dostatečně závažný k prokázání, že je nezbytné vyloučit pobyt tohoto žadatele, a tyto orgány provedou individuální posouzení podle článku 17 téže směrnice (bod 70). Soudní dvůr za tímto účelem upřesnil, že uvedené orgány za tímto účelem nemusejí prokázat, že osobní chování uvedeného žadatele představuje skutečnou, aktuální a dostatečně závažnou hrozbu, jíž je dotčen některý ze základních zájmů společnosti dotyčného členského státu (bod 63).

³⁶ – Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, B a D (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661, bod 101).

85. Podle mého názoru přitom není žádný důvod domnívat se, že čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 se v systematice této směrnice liší od jejího čl. 14 odst. 4 písm. a) a čl. 21 odst. 2, u nichž upřesňují, že se shodují s odpovídajícími ustanoveními směrnice 2004/83, pokud jde o požadavek, aby dotyčná osoba představovala aktuální nebezpečí pro členský stát, kde se nachází. Přijetí jiného výkladu by vedlo k vytvoření nejednotnosti ve výkladu těchto ustanovení.

86. Kromě toho se domnívám, že jelikož odsouzení za zvlášť závažný trestný čin samo o sobě osvědčuje, že uprchlík představuje zvlášť závažnou hrozbu pro společnost, která si vynutila trestní postih chování, jež bylo příčinou této hrozby, poznámka o nebezpečí pro společnost učiněná v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 tak musí mít vlastní užitek, pokud se nemá stát nadbytečnou.

87. Užitečný účinek poznámky, podle níž dotčená osoba představuje nebezpečí pro společnost, tak spočívá v tom, že nutí příslušný orgán, aby v okamžiku, kdy zamýšlí odejmout postavení uprchlíka, prokázal, že osoba, která byla v minulosti odsouzena za zvlášť závažný trestný čin, stále představuje od svého odsouzení nebezpečí pro společnost členského státu, kde se nachází.

88. Z předchozích úvah vyplývá, že osoba, která je účastníkem řízení o odnětí postavení uprchlíka, musí představovat aktuální nebezpečí pro společnost členského státu, kde se nachází v okamžiku, kdy má příslušný orgán svoje rozhodnutí přijmout.

89. Mimoto stupeň zvláštní závažnosti vyžadovaný podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, pokud jde o odsouzení za trestný čin, má podle mého názoru za logický důsledek, že nebezpečí pro společnost, které se váže k tomuto odsouzení, musí být samo o sobě dostatečně závažné v okamžiku, kdy je rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka přijato, aby bylo možné takové odnětí odůvodnit.

90. Použití pravidla týkajícího se skutečného, aktuálního a dostatečně závažného nebezpečí v rámci čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 se mi zdá odůvodněné s ohledem na odchylnou povahu tohoto ustanovení vzhledem k pravidlu o udělení postavení uprchlíka, které je stanoveno v článku 13 této směrnice. Tato odchylná povaha vyžaduje, jak jsem uvedl výše, restriktivní výklad čl. 14 odst. 4 písm. b) uvedené směrnice, jenž je tím spíše odůvodněný, že hlavní cíl této směrnice není zabránit hrozbám pro bezpečnost, veřejný pořádek nebo společnost členských států, nýbrž jde o cíl uvedený v jejím bodě 12 odůvodnění³⁷.

91. Rovněž mám za to, že použití tohoto pravidla lze dovodit z toho, jak Soudní dvůr rozhodl ve svém rozsudku T., ohledně odnětí povolení k pobytu, které bylo uděleno osobám požívajícím postavení uprchlíka, z naléhavých důvodů spojených s bezpečností státu nebo s veřejným pořádkem. Soudní dvůr totiž přímo použil v kontextu čl. 24 odst. 1 směrnice 2004/83 pravidlo vyplývající z jeho judikatury týkající se volného pohybu občanů Unie³⁸. V tomto ohledu měl Soudní dvůr za to, že i když směrnice 2004/38 sleduje jiné cíle než směrnice 2004/83 a ačkoli členské státy mají možnost v souladu s vnitrostátními potřebami, které se mohou v jednotlivých členských státech a v různých obdobích lišit, určit požadavky veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti, nic to nemění na tom, že se rozsah ochrany, již společnost zamýšlí poskytnout svým základním zájmům, nemůže měnit v závislosti na právním postavení osoby, která tyto zájmy porušuje³⁹.

³⁷ – Viz bod 68 tohoto stanoviska.

³⁸ – Viz rozsudek T. (body 78 a 79).

³⁹ – Viz rozsudek T. (bod 77).

92. V tomto rozsudku Soudní dvůr zavedl odstupňování mezi opatřeními, jež mohou dopadnout na uprchlíka, a to podle toho, jak závažné důsledky z nich mohou vyplynout. Navrácení, jehož důsledky pro uprchlíka mohou být velmi drastické⁴⁰, tak představuje až poslední možnost, ke které se může členský stát uchýlit, pokud žádné jiné opatření není možné nebo dostatečné k čelení nebezpečí, které tento uprchlík představuje pro bezpečnost nebo společnost tohoto členského státu⁴¹. Odnětí povolení k pobytu z důvodu nebezpečí pro bezpečnost státu nebo veřejný pořádek podle čl. 24 odst. 1 směrnice 2011/95 má samo o sobě méně tíživé důsledky než odnětí postavení uprchlíka nebo krajní opatření, jímž je jeho navrácení⁴². Toto odstupňování vysvětluje, že podle Soudního dvora některé okolnosti, jež nemají takovou míru závažnosti, která by členský stát opravňovala přijmout rozhodnutí o navrácení podle čl. 21 odst. 2 uvedené směrnice, mohou nicméně členskému státu umožnit na základě čl. 24 odst. 1 uvedené směrnice zbavit dotyčného uprchlíka jeho povolení k pobytu⁴³.

93. Ačkoli existují rozdíly ve formulaci posledně uvedeného ustanovení a čl. 21 odst. 2 směrnice 2011/95, který uvádí kritéria, jež jsou podobná kritériím použitým v čl. 14. odst. 4 této směrnice⁴⁴, mám spíše logicky za to, jestliže je vyžadováno skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti pro přijetí opatření, jež má pro uprchlíka méně tíživé následky, jako je zrušení jeho povolení k pobytu podle čl. 24 odst. 1 uvedené směrnice, musí být stejné charakteristické rysy nebezpečí vyžadovány *a fortiori* pro účely přijetí rozhodnutí, která mají tíživější následky a spočívají v odnětí postavení uprchlíka nebo v navrácení dotyčné osoby.

94. Pro určení, zda osoba představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné nebezpečí pro společnost dotyčného členského státu, je třeba zohlednit jakoukoli skutkovou či právní okolnost týkající se situace uprchlíka, která umožní prokázat, zda osobní chování tohoto uprchlíka představuje takové nebezpečí. Proto v případě uprchlíka, jenž byl odsouzen v trestním řízení, tedy ke skutečnostem relevantním v tomto ohledu patří povaha a závažnost spáchaného činu, jakož i doba, která uplynula od jeho spáchání⁴⁵. Domnívám se tedy, že je třeba zohlednit nad rámec posouzení, jež provádí trestní soud, což je samozřejmě rozhodujícím prvkem pro určení míry nebezpečnosti dotyčné osoby, chování této osoby během doby, která uplynula od odsouzení v trestním řízení do okamžiku, kdy se posuzuje existence nebezpečí pro společnost. V tomto ohledu je třeba zohlednit více či méně dlouhý časový úsek, který uplynul od tohoto odsouzení, riziko recidivy a snahy o začlenění uvedené osoby⁴⁶. Jestliže chování uprchlíka vykazuje přetrvávající známky postoje svědčícího o sklonu k páčání dalších činů, které mohou závažně zasáhnout do základních zájmů společnosti, může být podle mého názoru o existenci skutečného, aktuálního a dostatečně závažného nebezpečí pro společnost rozhodnuto.

⁴⁰ – Viz rozsudek T. (bod 72).

⁴¹ – Viz rozsudek T. (bod 71).

⁴² – Ohledně směrnice 2004/83 viz rozsudek T. (bod 74).

⁴³ – Ohledně směrnice 2004/83 viz rozsudek T. (bod 75).

⁴⁴ – Především jak čl. 14 odst. 4 písm. b), tak čl. 21 odst. 2 písm. b) směrnice 2011/95 odkazují na „nebezpečí pro společnost“ dotyčného členského státu, zatímco čl. 24. odst. 1 této směrnice zmiňuje závažné důvody spojené zejména s „veřejným pořádkem“ tohoto členského státu. Přestože tyto dva pojmy nelze považovat za totožné, nuance, které mohou pomoci je od sebe odlišit, se mi nejeví dostatečně významné k tomu, aby šlo pro účely analýzy vyloučit porovnání kritérií, jež podmiňují použití těchto ustanovení.

⁴⁵ – Viz rozsudek ze dne 11. června 2015, Zh. a O. (C-554/13, EU:C:2015:377, body 61 a 62).

⁴⁶ – Je jasné, že pokud příslušný úřad rozhoduje okamžitě poté, co byl státní příslušník třetí země odsouzen za zvláště závažný trestný čin, toto odsouzení bude rozhodující pro prokázání, že tento státní příslušník představuje nebezpečí pro společnost. Naproti tomu, jak se okamžik přijetí rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka bude vzdalovat od okamžiku, kdy byl uvedený státní příslušník odsouzen, bude chování tohoto státního příslušníka po jeho odsouzení představovat stále významnější faktor při posuzování existence nebezpečí pro společnost.

95. Je třeba rovněž upřesnit, že je věcí příslušného orgánu, jenž zamýšlí odejmout postavení uprchlíka, aby prokázal, že jsou splněny podmínky stanovené v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95. I když formulace tohoto odstavce je v tomto ohledu méně explicitní než formulace odstavců 2 a 3 tohoto článku, které členským státům ukládají povinnost prokázat nebo zjistit, že stanovené podmínky jsou splněny, nevidím důvod zaujmout odlišné stanovisko⁴⁷. Není tedy věcí uprchlíka, aby prokázal, že mu jeho postavení nesmí být odejmuto.

96. Navíc nejsem nakloněn řešení naznačenému v třetí předběžné otázce ve věci C-8/22, které navrhuje mít za to, že lze existenci nebezpečí pro společnost předpokládat, jakmile je zjištěno, že dotyčná osoba byla pravomocně odsouzena za spáchání zvláště závažného trestného činu. I když totiž, jak jsem vysvětlil výše, existuje ve vnitřní logice důvodu pro odnětí upraveném v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 určitý vztah mezi konečným odsouzením za zvláště závažný trestný čin a existencí nebezpečí pro společnost, je věcí příslušného orgánu prokázat v každém případě, zda v závislosti na individuálních okolnostech a především na uplynutí času od tohoto odsouzení, jakož i na chování uprchlíka během této doby, zda uvedené odsouzení představuje stále v okamžiku přijetí rozhodnutí o odnětí rozhodující prvek pro určení existence takového nebezpečí. V tomto rámci musí být dodržena procesní pravidla stanovená v článku 45 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany⁴⁸, přičemž je třeba zejména umožnit dotyčné osobě napadnout důvody, na jejichž základě se příslušný orgán domnívá, že je třeba postavení uprchlíka odejmout.

97. Z předchozích bodů vyplývá, že čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 musí být podle mého názoru vykládán v tom smyslu, že důvod pro odnětí postavení uprchlíka stanovený v tomto ustanovení může být členským státem použit pouze v případě, pokud prokáže, že dotyčná osoba představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné nebezpečí pro společnost tohoto členského státu.

4. *K použití zásady proporcionality*

98. První otázka ve věci C-663/21, jakož i druhá otázka ve věci C-8/22 mají za cíl zjistit, zda uplatnění důvodu pro odnětí postavení uprchlíka podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 je podmíněno dodržováním zásady proporcionality.

99. Přesněji řečeno, podstatou otázky předkládajícího soudu ve věci C-663/21 je, zda toto ustanovení musí být vykládáno v tom smyslu, že umožňuje odejmout postavení uprchlíka priznané státnímu příslušníkovi třetí země pouze v případě, jestliže veřejný zájem na navrácení tohoto státního příslušníka do jeho země původu převládá nad zájmem uvedeného státního příslušníka na přetrvání mezinárodní ochrany s přihlédnutím k rozsahu a povaze opatření, která tomuto státnímu příslušníkovi hrozí. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, pokud jde o opatření, jež dotyčné osobě hrozí, že předkládající soud zamýšlí vzít v potaz zejména důsledky, které by pro tuto osobu mělo případné navrácení do jeho země původu.

⁴⁷ – Jak uvedla Komise, HCR má rovněž za to, že důkazní břemeno pro prokázání, že podmínky čl. 14 odst. 4 směrnice 2011/95 jsou splněny, musí spočívat na členském státě, který se tohoto ustanovení dovolává. Viz „Commentaires annotés du HCR sur la [directive 2004/83]“, s. 31 a 32, k dispozici na této internetové adrese:
<https://www.unhcr.org/fr/protection/operations/4b151d86e/commentaires-annotes-hcr-directive-200483ce-conseil-29-avril-2004-concernant.html>.

⁴⁸ – Úř. věst. 2013, L 180, s. 60.

100. Abych mohl odpovědět na tyto otázky, začnu uvedením toho, že co se týče způsobu přezkumu, který by mohl vést příslušný orgán ke konstatování existence důvodu pro vyloučení nebo odnětí mezinárodní ochrany, Soudní dvůr nedávno ohledně čl. 14 odst. 4 písm. a) a čl. 17 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95 rozhodl, že použití každého z těchto ustanovení předpokládá, že příslušný orgán v každém jednotlivém případě posoudí konkrétní skutečnosti, které jsou mu známy, aby určil, zda existují závažné důvody se domnívat, že situace dotyčné osoby, jež jinak splňuje kritéria pro získání nebo ponechání mezinárodní ochrany, spadá pod některý z případů upravených v uvedených ustanoveních⁴⁹.

101. Toto posouzení je podle Soudního dvora nedílnou součástí řízení o mezinárodní ochraně, jež se provádí v souladu se směrnicemi 2011/95 a 2013/32⁵⁰. Pouze rozhodujícím orgánu přísluší⁵¹, aby pod soudní kontrolou posoudil všechny relevantní skutečnosti a okolnosti, včetně těch, které se týkají použití článků 14 a 17 směrnice 2011/95, přičemž po tomto posouzení vydá rozhodnutí⁵².

102. Soudní dvůr tak vyloučil jakýkoli automatický charakter, jakož i jakoukoli závislost na jiném orgánu, má-li rozhodující orgán přijmout rozhodnutí⁵³. Tento orgán naopak musí disponovat všemi relevantními informacemi a s ohledem na tyto informace provést vlastní posouzení skutečností a okolností s cílem určit význam svého rozhodnutí a plně jej odůvodnit⁵⁴.

103. V tomto ohledu Soudní dvůr zdůraznil skutečnost, že jak vyplývá ze znění čl. 14 odst. 4 písm. a) směrnice 2011/95, rozhodující orgán musí mít prostor pro uvážení při rozhodování, zda důvody týkající se bezpečnosti dotyčného členského státu musí či nemusí vést k odnětí postavení uprchlíka, což vylučuje, aby z konstatování existence hrozby pro tuto bezpečnost automaticky vyplývalo takové odnětí⁵⁵.

104. Předchozí úvahy lze podle mého názoru vztáhnout i na čl. 14 odst. 4 písm. b) této směrnice. Příslušný orgán tak musí rovněž disponovat prostorem pro uvážení při rozhodování, zda existence nebezpečí pro společnost musí či nemusí vést k odnětí postavení uprchlíka.

105. Stejně jako musí mít s ohledem na výkon svých specifických pravomocí rozhodující orgán, pokud jde o existenci hrozby pro národní bezpečnost, svobodu pro uvážení, aniž by byl povinen spoléhat se na neodůvodněné stanovisko vydané orgány pověřenými specializovanými funkcemi souvisejícími s bezpečností státu⁵⁶, tak orgán, který odnímá postavení uprchlíka, musí mít možnost svobodně posoudit, zda uprchlík, jenž byl odsouzen za zvláště závažný trestný čin, představuje nebezpečí pro společnost podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95.

⁴⁹ – Viz rozsudek ze dne 22. září 2022, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další (C-159/21, dále jen „Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další“, EU:C:2022:708, bod 72 a citovaná judikatura).

⁵⁰ – Viz rozsudek Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další (bod 73).

⁵¹ – Rozhodující orgán je definován v čl. 2 písm. f) směrnice 2013/32 jako „kvazisoudní nebo správní orgán členského státu příslušný k posuzování žádostí o mezinárodní ochranu a příslušný k přijímání rozhodnutí v prvním stupni v těchto případech“.

⁵² – Viz rozsudek Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další (bod 75 a citovaná judikatura).

⁵³ – Viz rozsudek Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další (bod 79).

⁵⁴ – Viz rozsudek Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další (bod 80).

⁵⁵ – Viz rozsudek Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další (bod 81). Naproti tomu v tomtéž rozsudku zvolil Soudní dvůr jiný přístup ohledně čl. 17 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95, který stanoví, že státní příslušník třetí země je vyloučen z nároku na doplňkovou ochranu, existují-li vážné důvody se domnívat, že se dopustil vážného zločinu. Podle Soudního dvora totiž použití výrazu „je vyloučen“ v tomto ustanovení znamená, že rozhodující orgán nemá prostor pro uvážení, jakmile zjistí, že se dotyčná osoba dopustila vážného zločinu (bod 90).

⁵⁶ – Viz rozsudek Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další (bod 83).

106. V tomto ohledu podotýkám, že toto ustanovení stanoví, že členské státy mají pouze možnost odejmout postavení uprchlíka. Obdobně tomu, jak Soudní dvůr rozhodl ohledně čl. 21 odst. 2 směrnice 2004/83, co se týče možnosti navrátit uprchlíka, je třeba se domnívat, že i tehdy, když jsou podmínky stanovené v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 splněny, odnětí postavení uprchlíka představuje pouze možnost ponechanou na volném uvážení členských států, které si mohou zvolit jiné méně přísné možnosti⁵⁷. Toto ustanovení se tedy liší od článku 12 této směrnice, jenž stanoví povinné důvody pro vyloučení z postavení uprchlíka.

107. Při výkonu svého práva, které jim přiznává čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, provádějí členské státy unijní právo, z čehož vyplývá, že členské státy nemohou tuto možnost využívat takovým způsobem, jenž by ohrožoval cíl, jakož i užitečný účinek této směrnice, a uplatnění důvodu pro odnětí postavení uprchlíka, který toto ustanovení upravuje, musí být prováděno při dodržování základních práv zakotvených v Listině⁵⁸. Bod 16 odůvodnění této směrnice uvádí, že tato směrnice ctí základní práva a dodržuje zásady uznané Listinou⁵⁹. Soudní dvůr ostatně rozhodl, že použitím čl. 14 odst. 4 až 6 uvedené směrnice není dotčena povinnost dotyčného členského státu dodržovat příslušná ustanovení Listiny, například ustanovení jejího článku 7 týkajícího se respektování soukromého a rodinného života, článku 15 týkajícího se práva svobodné volby povolání a práva pracovat, článku 34 týkajícího se sociálního zabezpečení a sociální pomoci a článku 35 týkajícího se ochrany zdraví⁶⁰.

108. Mimoto uplatnění důvodu pro odnětí postavení uprchlíka stanoveného v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 musí dodržovat zásadu proporcionality, což především vyžaduje, aby umožňovalo uskutečnění cíle sledovaného tímto ustanovením a nepřekročilo meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné⁶¹. V tomto ohledu je třeba připomenout, že zásada proporcionality, která je obecnou zásadou unijního práva, je pro členské státy při uplatňování tohoto práva závazná⁶².

109. Zásada proporcionality ve skutečnosti prostupuje celým řízením, jež může vést členský stát k odnětí postavení uprchlíka podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95: nejprve v okamžiku ověření zvláštní závažnosti trestného činu, který vedl k odsouzení v trestním řízení, dále během přezkumu, zda existuje dostatečně závažné nebezpečí pro společnost, a konečně za účelem rozhodnutí, zda by neměl dát přednost méně přísnému opatření, než je odnětí postavení uprchlíka, vzhledem k fakultativní možnosti, které odnětí postavení uprchlíka představuje.

110. Pokud jde o tuto poslední fázi posouzení, domnívám se, že je třeba, pokud jde o vyloučení z postavení uprchlíka, odchýlit se od rozhodnutí, které Soudní dvůr učinil ohledně čl. 12 odst. 2 písm. b) a c) směrnice 2004/83 ve věci vyloučení postavení uprchlíka, a sice v podstatě od toho, že příslušný orgán nemusí provést další přezkum přiměřenosti s ohledem na projednávaný případ, jestliže prokáže, že podmínky stanovené tímto ustanovením jsou splněny⁶³. Jak jsem totiž

⁵⁷ – Viz rozsudek T. (bod 72).

⁵⁸ – Obdobně viz rozsudek ze dne 12. prosince 2019, *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Sloučení rodiny – Uprchlíkova sestra)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, body 61 až 64).

⁵⁹ – Tento bod odůvodnění mimoto stanoví, že uvedená směrnice usiluje nejenom o zajištění plného dodržování lidské důstojnosti a práva na azyl u žadatelů o azyl a jejich rodinných příslušníků, kteří je doprovázejí, ale rovněž o podporu používání článků 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 a 35 Listiny, a je třeba ji proto odpovídajícím způsobem provést.

⁶⁰ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 109).

⁶¹ – Obdobně viz rozsudek ze dne 12. prosince 2019, *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Sloučení rodiny – Uprchlíkova sestra)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, body 66 a 67).

⁶² – Viz zejména rozsudek ze dne 8. března 2022, *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Přímý účinek)* (C-205/20, EU:C:2022:168, bod 31).

⁶³ – Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, *B a D* (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661, body 109 a 111).

zdůraznil výše, uvedená ustanovení stanoví důvody pro vyloučení, které jsou povinné a od nichž se tudíž nelze odchýlit⁶⁴, což je odlišuje od fakultativních důvodů pro odnětí, které jsou stanoveny v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95.

111. Pokud jde o otázku, zda by nemělo být upřednostněno méně přísné opatření, než je odnětí postavení uprchlíka, vzhledem k fakultativní povaze případného odnětí vyžaduje podle mého názoru posouzení, které je třeba učinit, provést zvážení mezi zájmy, jež je třeba pečlivě vymezit.

112. Z pohledu členského státu má možnost odejmout postavení uprchlíka za cíl ochranu společností před nebezpečím, které pro ni uprchlík představuje tím, že stanoví přijetí opatření, jež může doplnit odsouzení v trestním řízení za zvláště závažný trestný čin.

113. Jelikož osoba, které je postavení uprchlíka odejmuto, nemůže být z důvodu zásady nenavracení⁶⁵ vyhoštěna z území členského státu, kde se nachází, lze účinnost rozhodnutí o odnětí tohoto postavení pro účely vyloučení nebezpečí, jež tato osoba představuje pro společnost tohoto členského státu, legitimně zpochybnit. Avšak možnost odejmout postavení uprchlíka může zároveň mít odrazující i represivní funkci. Z tohoto hlediska dává možnost členského státu odejmout postavení uprchlíka tomuto členskému státu příležitost, aby vyvodil důsledky z porušení povinnosti dotyčné osoby přizpůsobit se zákonům a nařízením, jakož i opatřením přijatým s cílem udržet veřejný pořádek. V duchu toho, co stanoví článek 2⁶⁶ a čl. 33 odst. 2 Ženevské úmluvy mi připadá legitimní stanovit na unijní úrovni, aby nárok na postavení uprchlíka s výhodami a právy, jež jsou s ním spjaty, měl protiváhu v podobě dodržování bezpečnosti a veřejného pořádku členského státu, který mezinárodní ochranu poskytl.

114. Z pohledu osoby, jež je účastníkem řízení o odnětí postavení uprchlíka, připomínám, že toto řízení má za následek, ačkoli tato osoba není zbavena svého postavení uprchlíka a stále tak v souladu s tím, co stanoví čl. 14 odst. 6 písm. b) směrnice 2011/95, požívá určitých práv stanovených Ženevskou úmluvou⁶⁷, že uvedené osobě již nebudou svěřena všechna práva a všechny výhody uvedené v kapitole VII této směrnice⁶⁸. Především ztratí povolení k pobytu, jež se podle článku 24 uvedené směrnice váže k postavení uprchlíka⁶⁹. Proto je to podle mého názoru zájem dotyčné osoby na zachování těchto práv a výhod s ohledem na individuální a rodinnou situaci, co představuje druhou stranu zvážení, které je třeba provést.

115. Jelikož to co je ve hře podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, jestliže je prokázáno, že dotyčná osoba nemůže být navrácena, je uchování práv a výhod stanovených v kapitole VII této směrnice, příslušný orgán musí ověřit, zda je s ohledem na míru nebezpečí pro společnost, které představuje a na její osobní a rodinnou situaci, odnětí postavení uprchlíka přiměřené.

⁶⁴ – Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, B a D (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661, bod 115). V tomto rozsudku Soudní dvůr zejména rozhodl, že důvody pro vyloučení, o něž se jedná, byly zavedeny za účelem vyloučit z postavení uprchlíka osoby považované za nehodné ochrany, která je s tímto postavením spojena, a zabránit, aby příznání tohoto postavení umožňovalo pachatelům některých vážných zločinů vyhnout se trestní odpovědnosti (bod 104).

⁶⁵ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 95), z něhož vyplývá, že vyhoštění uprchlíka nacházejícího se v jedné ze situací uvedených v čl. 14 odst. 4 a 5 a v čl. 21 odst. 2 směrnice 2011/95 je zakázáno, jestliže by tomuto uprchlíkovi hrozilo, že budou porušena jeho základní práva zakotvená v článku 4 a v čl. 19 odst. 2 Listiny.

⁶⁶ – Tento článek stanoví, že „[k]aždý uprchlík má povinnosti vůči zemi, ve které se nachází, což znamená v zásadě, že se musí podrobit zákonům a nařízením, jakož i předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku této země“.

⁶⁷ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 107).

⁶⁸ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 99).

⁶⁹ – Viz rozsudek M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (bod 103).

116. Z tohoto hlediska musí tento orgán zohlednit skutečnost, že zrušení práv a výhod spjatých s postavením uprchlíka může z důvodu nejisté situace dotyčné osoby, již může vyvolat, vést k povzbuzení dalšího protiprávního jednání poté, co je trest vykonán, což může spíše přispět k přetrvání existence nebezpečí pro společnost, než k jeho vyloučení. Toto konstatování svědčí ve prospěch omezeného využívání možnosti odejmout postavení uprchlíka podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 jen v nezbytně nutné míře tak, aby léčba nebyla horší nemocí.

117. Proto v rámci prostoru pro uvážení, které toto ustanovení poskytuje, může členský stát nejen rozhodnout o odnětí či ponechání postavení uprchlíka dotyčné osobě, ale může rovněž uprchlíkovi, jehož status se chystá odejmout, přiznat práva překračující minimální úroveň upravenou v čl. 14 odst. 6 této směrnice⁷⁰. Jak jsem uvedl výše, uplatnění členským státem možnosti, kterou mu nabízí čl. 14 odst. 4 písm. b) uvedené směrnice, musí především zahrnovat posouzení případ od případu slučitelnosti tohoto uplatnění s některými základními právy zaručenými Listinou⁷¹.

118. Naproti tomu, jelikož zásada nenavrácení se týká dotyčné osoby, připadá mi málo relevantní zohlednit pro účely přijetí či nepřijetí rozhodnutí odejmout postavení uprchlíka rizika, jež hrozí dotyčné osobě v případě navrácení do země původu. Zásada proporcionality podle mého názoru tudíž nevyžaduje, aby příslušný úřad zohlednil tato rizika v rámci zvážení, které musí provést.

119. Vzhledem k těmto poznatkům navrhuji Soudnímu dvoru, aby na první předběžnou otázkou ve věci C-663/21 a na druhou předběžnou otázku ve věci C-8/22 odpověděl tak, že čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud se jedná o uplatnění možnosti odejmout postavení uprchlíka upravené tímto ustanovením, musí členský stát dodržovat základní práva zaručená Listinou, jakož i zásadu proporcionality. Proto musí tento členský stát předtím, než rozhodne o odnětí postavení uprchlíka podle uvedeného ustanovení, zvážit zaprvé zájem na ochraně společnosti a zadruhé zájem dotčené osoby na zachování jejího postavení uprchlíka vzhledem k důsledkům, které pro ni toto odnětí může mít, zejména na její osobní a rodinnou situaci. Avšak v případě, že navrácení uprchlíka není možné, protože by ho to vystavilo riziku, že budou porušena jeho základní práva zakotvená v článku 4 a čl. 19. odst. 2 Listiny, čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95 nevyžaduje, aby odnětí postavení uprchlíka bylo podmíněno zvážením mezi zájmem členského státu na ochraně jeho společnosti a riziky, která hrozí tomuto uprchlíkovi v případě jeho navrácení do země původu.

B. K možnosti přijmout rozhodnutí o navrácení v případě uplatnění zásady nenavrácení

120. Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu ve věci C-663/21 je, zda směrnice 2008/115 musí být vykládána v tom smyslu, že brání tomu, aby vůči státnímu příslušníkovi třetí země, kterému bylo odňato postavení uprchlíka, bylo přijato rozhodnutí o navrácení, jestliže je prokázáno, že vyhoštění tohoto státního příslušníka je na neurčitou dobu z důvodu zásady nenavrácení vyloučeno.

⁷⁰ – Viz stanovisko generálního advokáta M. Watheleta ve spojených věcech M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2018:486, bod 129). V tomto ohledu je třeba uvést, že článek 3 směrnice 2011/95 umožňuje členským státům stanovit příznivější normy zejména pro určování obsahu mezinárodní ochrany, jsou-li slučitelné s touto směrnicí.

⁷¹ – Jak uvedl generální advokát M. Wathelet ve svém stanovisku ve spojených věcech M a další (Odnětí postavení uprchlíka) (C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2018:486), „pokud by některý členský stát v důsledku využití těchto možností [upravených v čl. 14 odst. 4 a 5 směrnice 2011/95] zbavil uprchlíka přístupu k některým službám lékařské péče, mohlo by to být v rozporu s článkem 35 Listiny (týkajícím se práva na zdraví)“. Mimoto musí tento členský stát zohlednit skutečnost, že „nelze však vyloučit mimo jiné to, že nebude-li uprchlíkovi umožněno začlenit se po opuštění věznice na pracovním trhu, i když nemůže být vyhoštěn do třetí země, a je tedy odkázán na setrvání v členském státě azylu na předem neurčenou dobu, mohlo by to v závislosti na okolnostech porušovat článek 7 Listiny“ (bod 134).

121. Článek 6 odst. 1 směrnice 2008/115 stanoví, že členské státy vydají rozhodnutí o navrácení vůči každému státnímu příslušníkovi třetí země, který pobývá neoprávněně na jejich území, aniž jsou dotčeny výjimky stanovené v odstavcích 2 až 5 tohoto článku.

122. Článek 8 odst. 1 této směrnice stanoví, že členské státy přijmou veškerá opatření nezbytná k výkonu rozhodnutí o navrácení, jestliže nebyla poskytnuta lhůta k dobrovolnému opuštění území, nebo jestliže povinnost návratu nebyla během této poskytnuté lhůty pro dobrovolné opuštění území splněna.

123. Článek 9 odst. 1 písm. a) uvedené směrnice uvádí, že členské státy vyhoštění odloží, pokud by jim byla porušena zásada nenavrácení.

124. Obecněji řečeno, článek 5 směrnice 2008/115 nutí členské státy, aby při provádění této směrnice dodržovaly zásadu nenavrácení. V praktické rovině zavádí článek 14 uvedené směrnice určité množství záruk pro případ neuskutečněního navrácení, které svědčí zejména státním příslušníkům třetích zemí, jejichž vyhoštění bylo odloženo, a poskytují jim určitou formu minimálního statusu během doby trvání takového odložení.

125. Jak předkládající soud správně podotýká, jestliže státní příslušník třetí země nemůže být vyhoštěn po neurčitou dobu, rozhodnutí o jeho navrácení je od svého přijetí až do odvolání téměř zbavené jakékoli efektivitu, což vysvětluje pochybnosti, které tento soud vyjádřil ohledně možnosti přijmout takové rozhodnutí.

126. Na podporu názoru, podle něhož by rozhodnutí o navrácení mělo být navzdory všemu v dané situaci přijato, se účastníci řízení ve věci C-663/21 dovolávají rozsudku ze dne 3. června 2021, *Westerwaldkreis*⁷², v němž měl Soudní dvůr za to, že členský stát, který se rozhodne neudělit povolení k pobytu neoprávněně pobývajícím státnímu příslušníkovi třetí země, je povinen přijmout rozhodnutí o navrácení i v situaci, kdy se na tohoto státního příslušníka vztahuje zásada nenavrácení. Tato okolnost ospravedlňuje pouze odklad jeho vyhoštění v souladu s čl. 9 odst. 1 směrnice 2008/115 a je třeba vyloučit existenci „mezistatusu“ státních příslušníků třetích zemí, kteří by se nacházeli na území členského státu bez práva nebo povolení k pobytu, a případně by se na ně vztahoval zákaz vstupu, ale vůči kterým by nebylo v platnosti žádné rozhodnutí o navrácení⁷³. Je však třeba zdůraznit, že tento rozsudek se týkal zvláštní situace, v níž hlavní problém spočíval v tom, že státnímu příslušníkovi třetí země byl zakázán vstup na území, zatímco rozhodnutí o jeho navrácení, jež měl tento zákaz doplňovat, bylo zrušeno. Odůvodnění Soudního dvora odpovídalo této situaci, která se od situace dotčené ve věci C-663/21 liší.

127. Mimoto ačkoli cílem směrnice 2008/115 je zavést účinnou politiku pro vyhošťování a dobrovolný návrat neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí při plném respektování základních práv a důstojnosti dotčených osob⁷⁴, Soudní dvůr přijetí rozhodnutí o navrácení za některých okolností vyloučil.

128. Soudní dvůr tak upřesnil, že právo na rodinný život podle článku 5 směrnice 2008/115 může bránit samotnému přijetí rozhodnutí o navrácení spíše než výkonu tohoto rozhodnutí⁷⁵.

⁷² – C-546/19, EU:C:2021:432.

⁷³ – Viz rozsudek ze dne 3. června 2021, *Westerwaldkreis* (C-546/19, EU:C:2021:432, body 57 až 59).

⁷⁴ – Viz zejména rozsudek ze dne 20. října 2022, *Centre public d'action sociale de Liège* (Zpětvzetí nebo pozastavení rozhodnutí o navrácení) (C-825/21, EU:C:2022:810, bod 49 a citovaná judikatura).

⁷⁵ – Viz rozsudek ze dne 8. května 2018, *K. A. a další* (Sloučení rodiny v Belgii) (C-82/16, EU:C:2018:308, bod 104).

129. Navíc, ve specifickém případě nezletilých bez doprovodu měl Soudní dvůr za to, že přijetí rozhodnutí o navrácení musí být vyloučeno v případě existence poznatků, které mohou bránit vyhoštění nezletilého⁷⁶.

130. Kromě toho v případě státních příslušníků třetích zemí požívajících mezinárodní ochranu v jiném členském státě měl Soudní dvůr za to, že v případě neexistence jakékoli možnosti určit třetí stát, kam by vyhoštění mohlo být provedeno, nelze rozhodnutí o navrácení přijmout⁷⁷.

131. Po upřesnění těchto prvků je třeba, aby bylo možné přímo odpovědět na druhou otázku položenou předkládajícím soudem ve věci C-663/21, odkázat na nejnovější judikaturu Soudního dvora.

132. Soudní dvůr podle mého názoru ve svém rozsudku ze dne 22. listopadu 2022, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí)*⁷⁸, vyřešil otázku, kterou tento soud vznesl.

133. Soudní dvůr totiž připomněl, že vzhledem k tomu, že státní příslušník třetí země spadá do působnosti směrnice 2008/115, musí být vůči němu v zásadě uplatněny společné normy a postupy, které tato směrnice upravuje za účelem jeho navrácení, a to dokud nebude neoprávněnost jeho pobytu případně zhojena⁷⁹.

134. Z tohoto hlediska z čl. 6 odst. 1 směrnice 2008/115 vyplývá, že po prokázání neoprávněnosti pobytu musí být každému státnímu příslušníkovi třetí země, aniž jsou dotčeny výjimky stanovené v odstavcích 2 až 5 tohoto článku a při striktním dodržení požadavků stanovených v článku 5 této směrnice, vydáno rozhodnutí o navrácení, které musí mezi třetími zeměmi uvedenými v čl. 3 bod 3 uvedené směrnice určit zemi, do níž má být vyhoštěn⁸⁰. Kromě toho členský stát nemůže vyhostit neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země na základě článku 8 směrnice 2008/115, aniž předtím bylo vůči tomuto státnímu příslušníkovi vydáno rozhodnutí o navrácení při dodržení hmotněprávních a procesních záruk, které tato směrnice zavádí⁸¹.

135. Soudní dvůr však rovněž upřesnil, že článek 5 směrnice 2008/115, jenž představuje obecné pravidlo závazné pro členské státy, jakmile tuto směrnici provedou, ukládá příslušnému vnitrostátnímu orgánu povinnost, aby ve všech fázích řízení o navrácení dodržoval zásadu nenavrácení, zaručenou jakožto základní právo v článku 18 Listiny ve spojení s článkem 33 Ženevské úmluvy, jakož i v čl. 19 odst. 2 Listiny. Tak je tomu zejména v případě, kdy tento orgán hodlá po vyslechnutí dotyčné osoby přijmout rozhodnutí o jejím navrácení⁸².

⁷⁶ – Viz rozsudek ze dne 14. ledna 2021, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Navrácení nezletilého bez doprovodu)* (C-441/19, EU:C:2021:9, body 51 až 56). Soudní dvůr především rozhodl, že „před vydáním rozhodnutí o navrácení musí dotyčný členský stát provést šetření, aby konkrétně ověřil, zda ve státě návratu existuje pro dotčenou nezletilou osobu bez doprovodu odpovídající možnost přijetí,“ a „[p]ři neexistenci takové možnosti přijetí nemůže být v souvislosti s uvedenou nezletilou osobou vydáno rozhodnutí o navrácení podle čl. 6 odst. 1 směrnice [2008/115]“ (body 55 a 56).

⁷⁷ – Viz rozsudek ze dne 24. února 2021, *M a další (Přemístění do jiného členského státu)* (C-673/19, EU:C:2021:127, body 42 a 45).

⁷⁸ – C-69/21, dále jen „rozsudek *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí)*“ EU:C:2022:913.

⁷⁹ – Viz zejména rozsudek *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí)* (bod 52 a citovaná judikatura).

⁸⁰ – Viz zejména rozsudek *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí)* (bod 53 a citovaná judikatura).

⁸¹ – Viz zejména rozsudek *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí)* (bod 54 a citovaná judikatura).

⁸² – Viz zejména rozsudek *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí)* (bod 55 a citovaná judikatura).

136. Soudní dvůr z toho vyvodil, že článek 5 směrnice 2008/115 brání tomu, aby vůči státnímu příslušníkovi třetí země bylo vydáno rozhodnutí o navrácení, pokud se toto rozhodnutí týká jako země, do které má být navrácen, země, ve vztahu k níž existují závažné důvody se domnívat, že by v případě vykonání uvedeného rozhodnutí byl tento státní příslušník vystaven skutečnému riziku zacházení odporujícím článku 18 nebo čl. 19 odst. 2 Listiny⁸³.

137. V tomto ohledu Soudní dvůr připomněl, že podle posledně uvedeného ustanovení nesmí být nikdo vyhoštěn do státu, v němž mu hrozí vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven nejen trestu smrti, ale také mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 4 Listiny. Zákaz nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu zakotvený v tomto článku má absolutní povahu, neboť je těsně spjat s respektováním lidské důstojnosti podle článku 1 Listiny⁸⁴.

138. Z toho podle Soudního dvora vyplývá, že existují-li závažné důvody se domnívat, že státní příslušník třetí země neoprávněně pobývající na území členského státu bude v případě navrácení do třetí země vystaven skutečnému riziku nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny ve spojení s články 1 a 4 Listiny, jakož i s čl. 19 odst. 2 uvedené Listiny, nemůže být vůči tomuto státnímu příslušníkovi vydáno rozhodnutí o navrácení do této země, dokud takové riziko trvá⁸⁵. Stejně tak nemůže být uvedený státní příslušník během tohoto období vyhoštěn, jak ostatně výslovně stanoví čl. 9 odst. 1 směrnice 2008/115⁸⁶.

139. Podle mého názoru tak z rozsudku Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí) jasně vyplývá, že článek 5 směrnice 2008/115 ve spojení s články 1 a 4 Listiny, jakož i s jejím čl. 19 odst. 2, musí být vykládán v tom smyslu, že brání přijetí rozhodnutí o navrácení vůči státnímu příslušníkovi třetí země, jemuž bylo postavení uprchlíka odňato, jestliže je prokázáno, že vyhoštění tohoto státního příslušníka je na neurčitou dobu vyloučeno z důvodu zásady nenavrácení.

IV. Závěry

140. Vzhledem ke všem předchozím úvahám navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Verwaltungsgerichtshof (Správní soudní dvůr, Rakousko) ve věci C-663/21 a Conseil d'État (Státní rada, Belgie) ve věci C-8/22 odpověděl následovně:

„1) Článek 14 odst. 4 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany,

musí být vykládán v tom smyslu, že:

- důvod pro odnětí postavení uprchlíka stanovený v tomto ustanovení může být členským státem uplatněn pouze v případě, že prokáže zaprvé, že dotyčná osoba byla pravomocně odsouzena za zvláště závažný trestný čin a zadruhé, že tato osoba představuje nebezpečí pro společnost tohoto členského státu,

⁸³ – Viz rozsudek Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí) (bod 56).

⁸⁴ – Viz zejména rozsudek Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí) (bod 57).

⁸⁵ – Viz rozsudek Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí) (bod 58).

⁸⁶ – Viz rozsudek Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – léčebné konopí) (bod 59).

- důvod pro odnětí postavení uprchlíka stanovený v uvedeném ustanovení může být členským státem uplatněn pouze v případě, jestliže prokáže, že dotyčná osoba představuje skutečné, aktuální a dostatečné závažné nebezpečí pro společnost tohoto členského státu a
 - jestliže uplatní možnost odejmout postavení uprchlíka, která je upravená v čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/95, musí členský stát dodržet základní práva zaručená Listinou základních práv Evropské unie, jakož i zásadu proporcionality. Proto, předtím než rozhodne odejmout postavení uprchlíka podle tohoto ustanovení, musí tento členský stát zvážit zaprvé svůj zájem na ochranu společnosti a zadruhé zájem dotčené osoby na zachování jejího postavení uprchlíka vzhledem k důsledkům, které by odnětí tohoto postavení mohlo mít zejména na její osobní a rodinnou situaci. Avšak v případě, že navrácení uprchlíka není možné, protože by ho vystavilo riziku, že budou porušena jeho základní práva zakotvená v článku 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny základních práv, čl. 14 odst. 2 písm. b) směrnice 2011/95 nevyžaduje, aby bylo odnětí postavení uprchlíka podmíněno zvážením mezi zájmem dotyčného státu na ochraně své společnosti a riziky, které by tomuto uprchlíkovi hrozily v případě jeho návratu do státu původu.
- 2) Článek 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí ve spojení s články 1 a 4 Listiny základních práv, jakož i s jejím čl. 19 odst. 2,

musí být vykládán v tom smyslu, že:

brání přijetí rozhodnutí o navrácení vůči státnímu příslušníkovi třetí země, jemuž bylo postavení uprchlíka odejmuto, jestliže je prokázáno, že vyhoštění tohoto státního příslušníka je na neurčitou dobu z důvodu zásady nenavrácení vyloučeno.“